

Διαμεσολαβώντας για τη σωτηρία της πόλης.*

Παρασκευή Κουρκουβάτη
Δρ. Αρχαίας Ιστορίας

Περίληψη: Μια σοβαρή στάση ξέσπασε στην Αντιόχεια το 387 μ.Χ. εξαιτίας ενός επαχθούς φόρου. Το άρθρο εξετάζει τις προσπάθειες διαμεσολάβησης με σκοπό να σωθεί η πόλη, οι οποίες γίνονται εμφανείς μέσα από τις βασικές πηγές που αναφέρονται στο γεγονός: είκοσι έναν λόγους του Ιωάννου του Χρυσοστόμου και τέσσερις επιστολές του Λιβανίου. Μια σειρά διαμεσολαβητών ανέλαβαν να εκτονώσουν την κατάσταση και να σώσουν την Αντιόχεια από την οργισμένη αντίδραση του αυτοκράτορα Θεοδοσίου: ο επίσκοπος Φλαβιανός, ο ρήτορας Λιβάνιος, οι μοναχοί των γύρω περιοχών. Αυτό που φανερώνεται είναι ότι όλοι οι διαμεσολαβητές διέθεταν κάποια κοινά χαρακτηριστικά, όπως πνευματική καλλιέργεια και κύρος.

Summary: A riot was caused in Antioch at A.D. 387 because of a heavy tax. The article examines the mediation efforts in order to be saved the city. These efforts are obvious from our sources that describe the situation: twenty- one homilies of John Chrysostom and four epistles of Libanius. A number of mediators tried to save the city from the anger of the emperor Theodosius. These were bishop Flavianus, orator Libanius, monks from the suburbs of the city. These people had some common characteristics, such as cultural cultivation and prestige in the society.

Λέξεις κλειδιά: διαμεσολάβηση, Αντιόχεια, στάση, Θεοδόσιος, Ιωάννης Χρυσόστομος, Λιβάνιος.

Key words: mediation, Antioch, riot, Theodosius, John Chrysostom, Libanius.

*Το κείμενο αυτό παρουσιάστηκε στην ημερίδα «Αγιογραφικά κείμενα ως πηγές κοσμικής ιστορίας» που διοργάνωσε το Post Augustum και το Τμήμα ΙΑΚΑ του Παν/μίου Θεσσαλίας στις 21 Απριλίου 2018 στον Βόλο.

Στάσεις και εξεγέρσεις συνέβησαν αρκετές φορές στην αρχαιότητα. Μέσα σε τέτοιες καταστάσεις κρίσης προέκυπτε η ανάγκη εκτόνωσης και επαναφοράς στην καθημερινή ζωή και αποφυγής τιμωριών και καταστροφών. Σε περίπτωση που δεν υπήρχε μια επιτυχημένη μεσολάβηση και ξεσπούσε η οργή του αυτοκράτορα θα μπορούσαν να υπάρξουν ακραίες συνέπειες: μαζικές σφαγές, καταστροφές ολόκληρων πόλεων, εκτελέσεις. Μια σημαντική στάση εκδηλώθηκε στην Αντιόχεια το 387 μ.Χ. Προκειμένου να

ξεπεραστεί η κρίση που είχε προκληθεί χρειάστηκαν αρκετές διαμεσολαβητικές ενέργειες και οι πηγές φανερώνουν ανάγλυφα τη σημασία των προσώπων που έπαιξαν αυτόν τον ρόλο.

Η Αντιόχεια τον 4^ο αιώνα μ.Χ. ανήκε στις σημαντικότερες πόλεις της αυτοκρατορίας. Ήταν περιστασιακά αυτοκρατορική έδρα. Είχε σημαντικό εμπόριο, διοίκηση και ανθρώπους

των γραμμάτων.¹ Το 387 οι Αντιοχείς στασίασαν εναντίον του Θεοδοσίου του Α΄² εξαιτίας ενός επαχθούς φόρου. Η στάση αυτή δεν ήταν ένα μεμονωμένο περιστατικό τη συγκεκριμένη εποχή. Ειδικά σε πόλεις της ανατολικής ρωμαϊκής αυτοκρατορίας υπήρχε μια γενικευμένη δυσαρέσκεια. Παρόμοιες εξεγέρσεις σημειώθηκαν και άλλοτε στην Αλεξάνδρεια,³ στην Κωνσταντινούπολη το 388, πάλι στην Αλεξάνδρεια το 389 με αφορμή κάποιο θρησκευτικό ζήτημα.⁴ Το 390 σημειώθηκε η πιο γνωστή στάση στη Θεσσαλονίκη με κατάληξη να σφαγιαστούν χιλιάδες άνθρωποι στον ιππόδρομο.⁵

Για το περιστατικό στην Αντιόχεια γνωρίζουμε πολλές λεπτομέρειες από δύο πολύ σημαντικές πηγές: τέσσερις επιστολές του Λιβανίου⁶ και είκοσι έναν λόγους που εκφώνησε ο Ιωάννης ο Χρυσόστομος⁷ σχετικά με το

γεγονός. Ο Λιβάνιος αποκαλύπτει περισσότερα στοιχεία για τα γεγονότα εκείνης της ημέρας, ενώ ο Ιωάννης μιλάει περισσότερο για την κατάσταση της πόλης τις επόμενες ημέρες, καθώς περίμεναν την τιμωρία από τον Θεοδόσιο.

Η στάση στην Αντιόχεια σημειώθηκε όταν ανακοινώθηκε με αυτοκρατορικό διάταγμα ένας νέος βαρύς φόρος. Όταν οι βουλευτές διάβασαν τα σχετικά με τη νέα φορολογία στο δικαστήριο, κάποιοι εξέχοντες πολίτες πήγαν στον άρχοντα να ζητήσουν τη μείωσή της. Εντωμεταξύ, κάποιοι άρχισαν να παραπονιούνται και να αντιδρούν και να καλούν τον Θεό σε βοήθεια.⁸ Αμέσως, οι στασιαστές με τον αρχηγό τους κινήθηκαν προς το σπίτι του τοπικού επισκόπου Φλαβιανού.⁹ Δεν τον βρήκαν όμως εκεί και ξαναγύρισαν στο δικαστήριο. Από εκεί περικύκλωσαν το σπίτι του διοικητή και έπειτα πήγανε στο βαλανείο (λουτρά) και δείχνοντας σε όλους μαχαίρια που κρατούσαν για εκφοβισμό κατέστρεψαν τα ξύλινα πορτραίτα και έπειτα τα αγάλματα της βασιλικής οικογένειας, τα οποία έσπασαν και πέταξαν στους δρόμους.¹⁰ Έβαλαν φωτιά στο σπίτι ενός επιφανούς πολίτη και ήταν έτοιμοι να βάλουν φωτιά και σε άλλα σημεία της πόλης, μαζί και στο αυτοκρατορικό παλάτι.¹¹ Τότε ο αρχηγός των τοξοτών μαζί με τους άνδρες του, σταμάτησε τη φωτιά και ο άρχοντας των εθνών, μαζί με στρατιώτες, συνέλαβαν τους αρχηγούς της στάσης.¹² Όλα είχαν τελειώσει μέχρι το

¹ Σχετικά με την Αντιόχεια βλ. Jaclyn Maxwell, *Christianization and Communication in Late Antiquity, John Chrysostom and his Congregation in Antioch*, Cambridge University Press, Κέιμπριτζ 2006, J. H. W. G. Liebeschuetz, *Antioch, City and Imperial Administration in the Later Roman Empire*, Oxford University Press, Οξφόρδη 1972, Glanville Downey, *A History of Antioch in Syria, from Seleucus to the Arab Conquest*, Princeton University Press, Πρίνστον 1961.

² Ο Θεοδόσιος Α΄ (Flavius Theodosius Augustus) έζησε από το 347 έως το 395 και βασίλευσε από το 379 έως το 395.

³ Λιβάνιος, *Λόγοι* 19.4.

⁴ Σωκράτης, *Εκκλησιαστική Ιστορία* 5.16-17.

⁵ Σοζωμενός, *Εκκλησιαστική Ιστορία* 7.15.

⁶ Ο Λιβάνιος έζησε από το 314 έως το 392 ή το 393. Ήταν δάσκαλος ρητορικής της σχολής των σοφιστών και είχε πολλούς διακεκριμένους μαθητές, ανάμεσά τους και τον Ιωάννη τον Χρυσόστομο. Γεννήθηκε στην Αντιόχεια και εκεί ίδρυσε τη σχολή του το 354, η οποία ήταν φημισμένη σε ολόκληρη την αυτοκρατορία.

⁷ Ο Ιωάννης ο Χρυσόστομος γεννήθηκε ανάμεσα στο 340 και το 350 στην Αντιόχεια. Σπούδασε ρητορική δίπλα στον μεγάλο ρήτορα της εποχής Λιβάνιο. Διετέλεσε δώδεκα χρόνια πρεσβύτερος στην Αντιόχεια, πριν γίνει το 398 επίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως. Πέθανε το 407. Σχετικά με τη ζωή του Ιωάννου του Χρυσόστομου βλ.

Chrysostomus Baur, *John Chrysostom and His Time*, 2τ., μτφρ. M. Gonzaga, Sands & Co., Λονδίνο 1959.

⁸ Λιβάνιος, *Λόγοι* 22.5.

⁹ Ο Φλαβιανός Α΄ έζησε από το 320 έως το 404 και διετέλεσε επίσκοπος Αντιοχείας από το 381 έως το 404.

¹⁰ Λιβάνιος, *Λόγοι* 22.7.

¹¹ Σχετικά με τον θυμό στην αρχαιότητα και τη διαχείρισή του βλ. William V. Harris, *Restraining Rage, the Ideology of Anger Control in Classical Antiquity*, Harvard University Press, Κέιμπριτζ, Μασαχουσέτη, Λονδίνο 2001.

¹² Λιβάνιος, *Λόγοι* 19.36.

μεσημέρι. Αμέσως, εστάλη επιστολή στην Κωνσταντινούπολη. Οι αρχηγοί της στάσης συνελήφθησαν, δικάστηκαν και καταδικάστηκαν σε θάνατο είτε με το ξίφος, είτε με φωτιά, είτε με τα θηρία. Ολόκληρη η πόλη περίμενε στη συνέχεια την απόφαση του αυτοκράτορα.¹³

Ο Ιωάννης ο Χρυσόστομος, ο οποίος διατελούσε πρεσβύτερος, εκφώνησε με τη σειρά του, είκοσι έναν λόγους για να στηρίξει και να παρηγορήσει το φοβισμένο πλήθος. Οι λόγοι του αποτελούν μια μαρτυρία πολύ χρήσιμη τόσο για τα γεγονότα, όσο και για την κατάσταση στην οποία βρέθηκαν οι Αντιοχείς καθώς περίμεναν την τιμωρία και τον επερχόμενο θάνατο. Στους λόγους του φανερώνεται ανάγλυφα και περιγράφεται αναλυτικά η κατάσταση του φόβου και του πανικού στην οποία είχε περιέλθει ολόκληρη η πόλη, αλλά και οι προσπάθειες εκτόνωσης της κρίσης.

Η κατάσταση στην πόλη ήταν ιδιαιτέρως έκρυθμη. Προσπαθώντας να περισώσουν ό,τι ήταν δυνατό, δύο εξέχουσες προσωπικότητες της πόλης ανέλαβαν να μεσολαβήσουν στον αυτοκράτορα Θεοδόσιο με σκοπό να πετύχουν την ήπια μεταχείριση της πόλης και την εκτόνωση της κρίσιμης κατάστασης. Αυτοί ήταν ο Φλαβιανός και ο Λιβάνιος.

Ο Φλαβιανός διατελούσε επίσκοπος Αντιοχείας και αμέσως μετέβη στην Κωνσταντινούπολη με σκοπό να κατευνάσει την οργή του αυτοκράτορα και να γλιτώσει την πόλη από μια μαζική καταστροφή. Χρησιμοποίησε συγκεκριμένα επιχειρήματα που θα μπορούσαν

να γίνουν πειστικά, όπως αναφέρει ο Ιωάννης στους λόγους του. Υπερασπίστηκε την πόλη λέγοντας ότι αυτοί που πραγματοποίησαν τα γεγονότα είχαν έρθει από άλλα μέρη και δεν έπρεπε να τιμωρηθεί ολόκληρη η πόλη. Ταυτόχρονα, η πόλη ήδη είχε τιμωρηθεί αρκετά από τον φόβο, την αναμονή του θανάτου και τις καταδίκες που είχαν συμβεί. Πέρα από αυτά, υπενθύμισε στον αυτοκράτορα το μέγεθος της Αντιόχειας και την ιστορία της: ότι εκεί είχαν ονομαστεί έτσι οι χριστιανοί και ότι είχε γίνει καταφύγιο των αποστόλων. Η παρουσία του και μόνο θεωρείται ότι μπορούσε να κατευνάσει τον θυμό του αυτοκράτορα λόγω του πνευματικού αξιώματος που κατείχε.¹⁴

Ο Φλαβιανός θεωρούνταν από το πλήθος της Αντιόχειας, και τον ίδιο τον Ιωάννη, ως θεϊκός πρεσβευτής και γι' αυτό ήλπιζαν σε μια θετική έκβαση. Έτσι, αναγνώρισαν ως θεόσταλτο σημάδι ότι έφτασε χωρίς εμπόδια στον αυτοκράτορα. Αντίθετα, οι απεσταλμένοι που θα μετέφεραν τα άσχημα νέα συνάντησαν μεγάλα εμπόδια στη διαδρομή τους: αναγκάστηκαν να αφήσουν τα άλογά τους και να μεταφερθούν με άμαξες, με αποτέλεσμα να φτάσουν πολύ αργότερα. Κάτι τέτοιο θεωρήθηκε θεία πρόνοια, που προμήνυε την αίσια έκβαση της κρίσης.¹⁵ Ο Φλαβιανός επέστρεψε στην Αντιόχεια σχετικά γρήγορα έχοντας καταφέρει να διασωθεί η πόλη.¹⁶ Δεν είμαστε σε θέση να γνωρίζουμε πόσο σημαντική στάθηκε η δική του διαμεσολάβηση. Από τα λεγόμενα του Ιωάννη μοιάζει να ήταν κομβικής σημασίας.

Ο Φλαβιανός αποτέλεσε επίσημο διαμεσολαβητή της πόλης, ωστόσο δεν ήταν ο μοναδικός που προσπάθησε να βοηθήσει την Αντιόχεια. Ο Λιβάνιος, επίσης ως άνθρωπος που έχαιρε σεβασμού λόγω του πνευματικού του κόσμου, έστω και διαφορετικού τύπου, έστειλε

¹³ Βλ. σχετικά με τη στάση στην Αντιόχεια: Robert Browning, "The Riot of A. D. 387 in Antioch: The Role of the Theatrical Claques in the Later Empire", *JRS*, 42, σ. 13-20. Για μια ανάλυση της Αντιόχειας μέσα από τους λόγους του Ιωάννου του Χρυσοστόμου βλ. Laurence Brottier, "L'image d'Antioche dans les homélies Sur les statues de Jean Chrysostome", στο *Revue des Études Grecques*, 106, 1993, σ. 619-635.

¹⁴ Ιωάννης Χρυσόστομος, *Λόγοι εις τους ανδριάντας* 3.1.

¹⁵ Ιωάννης Χρυσόστομος, *Λόγοι εις τους ανδριάντας* 6.2.

¹⁶ Ιωάννης Χρυσόστομος, *Λόγοι εις τους ανδριάντας* 21.

τέσσερις επιστολές στον Θεοδόσιο εκθέτοντας τα γεγονότα και προσπαθώντας να τον πείσει ότι δεν έπρεπε να τιμωρήσει ολόκληρη την πόλη, υπενθυμίζοντας το μέγεθος, την ιστορία και τη σημασία της πόλης.

Ο ίδιος ο Ιωάννης παρέμεινε ως πρεσβύτερος στην Αντιόχεια με σκοπό να συμπαρασταθεί με τους λόγους του στο πλήθος. Αποτέλεσε και αυτός έναν μεσολαβητή, που προσπαθούσε να ηρεμήσει τα πράγματα με διαφορετικό τρόπο. Πολλές φορές παρακινούσε τους Αντιοχείς να πρεσβεύουν στον Θεό, ώστε να οδηγήσει τον αυτοκράτορα και να πάρει τις επιθυμητές αποφάσεις. Με τον τρόπο αυτό ο Ιωάννης μαζί με το πλήθος έγιναν επίσης διαμεσολαβητές πραγματοποιώντας λιτανείες και προσευχές: «Ας στείλουμε πρεσβεία προς τον ουράνιο βασιλέα...»¹⁷ και επίσης «Παρά βλέπουμε αντί τούτων λιτανείες συνεχείς και δάκρυα και προσευχές.»¹⁸ Αυτού του είδους οι πρεσβείες απευθύνονταν πρώτα στον Θεό και έμμεσα στον αυτοκράτορα, στον ψυχικό κόσμο του πλήθους, ωστόσο, λειτουργούσαν ειρηνευτικά.

Οι διαμεσολαβητές της πόλης δεν σταματούσαν εκεί. Οι μοναχοί από τις γύρω περιοχές της Αντιόχειας κατέβηκαν στην πόλη με σκοπό να μιλήσουν και να υπερασπιστούν τους κατοίκους της στα δικαστήρια. Είχαν τη δυνατότητα να προστατεύσουν τους Αντιοχείς και να τους υποστηρίξουν λόγω της αγίας τους ζωής και της άρνησης των εγκοσμίων πραγμάτων. Οι μοναχοί προσπάθησαν και, όπως φαίνεται, το πέτυχαν να έχουν επίσης έναν εξισορροπητικό ρόλο ανάμεσα στο πλήθος και την εξουσία, στην περίπτωση αυτή τους δικαστές, και να ελαφρύνουν τις καταδικαστικές αποφάσεις.

Οι προσπάθειες να ξεπεραστεί η κρίση στην Αντιόχεια μαρτυρούνται και αλλού. Ο

Θεοδώρητος Κύρρου σημειώνει στη *Φιλόθεο Ιστορία* ότι κάποιος δαίμονας τρέλανε του Αντιοχείς και προέβησαν σε αυτήν την πράξη. Τότε έφθασαν στην πόλη στρατηγοί για να την καταστρέψουν. Ο μοναχός Μακεδόνιος, γνωστός για την αγία ζωή του, κατέβηκε από το βουνό και τους είπε να μεταβιβάσουν στον βασιλιά ότι δεν πρέπει να θυμώνει άμετρα, γιατί τα αγάλματα μπορούν να ξαναγίνουν, ενώ οι άνθρωποι όχι.¹⁹ Σύμφωνα με τον συγγραφέα η διαμεσολάβηση αυτή ήταν σημαντική για τη σωτηρία της πόλης.

Μέσα στην κρίσιμη κατάσταση που περνούσαν οι κάτοικοι της Αντιόχειας υπήρχαν διαμεσολαβήσεις σε διάφορα επίπεδα με σκοπό να σωθεί η πόλη και να τιμωρηθεί όσο το δυνατόν επεικώς. Αυτές οι μεσολαβήσεις θυμίζουν και μια παλαιότερη στάση στην Άσπενδο, που καθώς περίμενε την τιμωρία δέχθηκε την πρεσβεία ενός άνδρα.

Ο Φιλόστρατος, καθώς αφηγείται τη ζωή του Απολλώνιου του Τυανέα, αναφέρει μια παρόμοια εξέγερση. Περιγράφει πως είχε πέσει λιμός στην πόλη Άσπενδο και δεν υπήρχαν αγαθά να αγοράσει κανείς, μια και κάποιοι εξέχοντες κάτοικοι είχαν αποθηκεύσει ολόκληρη την παραγωγή του σιταριού με σκοπό να το εξαγάγουν. Τότε το πλήθος της πόλης εξαγριώθηκε και άνθρωποι όλων των ηλικιών έτρεξαν στον άρχοντα θέλοντας να τον κάψουν ζωντανό, ακόμη και όταν αυτός προσκολλήθηκε στα αγάλματα του αυτοκράτορα, που ήταν για όλους ιερά. Ήταν μεγάλο αδίκημα ακόμη και να

¹⁹ Θεοδώρητος Κύρρου, *Φιλόθεος Ιστορία* 13.7. Σχετικά με τη θέση του ιερού άνδρα στην Ύστερη Ρωμαϊκή αυτοκρατορία βλ. Peter Brown, «The Rise and Function of the Holy Man in Late Antiquity», *JRS* 61, 1971, σ. 80-101, του ίδιου «The Saint as Exemplar in Late Antiquity», *Representations* 2, 1983, σ. 1-25. Σχετικά με την ανάπτυξη του μοναχισμού στην Αίγυπτο βλ. Griggs, *Early Egyptian Christianity, from its Origins to 451C.E.*, Brill, Λέιντεν 1988. Σχετικά με ιδιότητες των μοναχών βλ. Δημήτρης Κυρτάτας, *Ιερείς και προφήτες*, Καρδαμίτσα, Αθήνα 2000.

¹⁷ Ιωάννης Χρυσόστομος, *Λόγοι εις τους ανδριάντας* 3.3.

¹⁸ Ιωάννης Χρυσόστομος, *Λόγοι εις τους ανδριάντας* 6.2.

βλάβει κάποιος αυτόν που κρατούσε νόμισμα με τη μορφή του αυτοκράτορα, του Τιβερίου στη συγκεκριμένη περίπτωση. Τότε ο Απολλώνιος πήγε στον κυβερνήτη και με ένα σήμα του χεριού του, τον ρώτησε τι συνέβαινε, εφόσον βρισκόταν σε όρκο σιωπής. Εκείνος του απάντησε ότι τίποτα κακό δεν είχε κάνει. Ο Απολλώνιος έκανε νεύμα σε όλους ότι έπρεπε να ακούσουν και όλοι από έκπληξη σώπασαν και με τις φωτιές άναψαν τους βωμούς. Ο άρχοντας τότε πήρε θάρρος και κατονόμασε αυτούς που προκάλεσαν τον λιμό. Ο Απολλώνιος έπεισε το πλήθος να μην κάνουν κανένα κακό, παρά να καλέσουν τους υπευθύνους και να πάρουν το σιτάρι για ολόκληρη την πόλη.²⁰

Και σε αυτή την περίπτωση παρατηρείται μια εξέγερση ολόκληρης πόλης λόγω βιοποριστικών δυσκολιών. Η σημασία του ανθρώπου που διαμεσολαβεί είναι σπουδαία, ώστε να εκτονωθεί η κατάσταση και να βρεθεί μια λύση. Ο Απολλώνιος είχε τον ρόλο του ειρηνοποιού κυρίως γιατί γινόταν σεβαστός λόγω της πνευματικής του κατάστασης, αλλά και γιατί είχε την ιδιότητα του ξένου και με αυτόν τον τρόπο φαινόταν αποστασιοποιημένος από το πρόβλημα.

Οι εξεγέρσεις σε διάφορες πόλεις, συχνά για οικονομικούς λόγους, δεν ήταν σπάνιες. Οι συνέπειες ωστόσο μπορούσαν να είναι ανυπολόγιστες και ιδιαίτερα σκληρές. Φαίνεται πως για να ξεπεραστούν τέτοιες καταστάσεις έντονων κρίσεων προέκυπτε η ανάγκη της διαμεσολάβησης ανάμεσα στο πλήθος και στους ανώτερους άρχοντες. Ο διαμεσολαβητής κατείχε έναν κέραιο ρόλο και φαίνεται πως ήταν εντελώς απαραίτητη η παρουσία του, για να επανέλθει η κανονικότητα. Σε περιπτώσεις που

κάτι τέτοιο δεν συνέβη, τα αποτελέσματα ήταν ολέθρια. Όπως για παράδειγμα στη Θεσσαλονίκη όταν περίπου επτά χιλιάδες άνθρωποι σφαγιάστηκαν στο ιππόδρομο, λόγω της οργισμένης αντίδρασης του αυτοκράτορα.

Για να πετύχει κάποιος τον σκοπό της διαμεσολάβησης έπρεπε να διαθέτει κάποια χαρακτηριστικά. Όσοι ανέλαβαν αυτή την προσπάθεια ήταν πρόσωπα κύρους και μπορούσαν να επικαλεστούν ως επιχείρημα τη δική τους πνευματική ανωτερότητα. Η διαμεσολάβηση συνέβαινε σε πολλά επίπεδα και η ιερότητα του προσώπου ενδυνάμωνε τα επιχειρήματά του. Ο Φλαβιανός ήταν επίσκοπος και ως εκ τούτου θεωρούνταν άγιο πρόσωπο. Ο Λιβάνιος επίσης αποτελούσε πρόσωπο που έχαιρε εκτίμησης για τον ψυχικό του κόσμο. Ακόμη και οι προσευχές του πλήθους δημιουργούσαν την αίσθηση της μεσολάβησης στον Θεό, ενώ οι μοναχοί υπερασπίζονταν την πόλη επικαλούμενοι την αφιέρωσή τους στην πνευματική ζωή. Το ίδιο συνέβη και με τον Απολλώνιο, ο οποίος κατάφερε να εκτονώσει την κατάσταση γιατί ήταν ένα ιερό πρόσωπο και όχι ένας καθημερινός άνθρωπος.

Οι διαμεσολαβητές ήταν άνθρωποι χωρίς κοσμική εξουσία. Η αναγνωρισιμότητά τους προερχόταν μόνο από τον εσωτερικό τους κόσμο. Είχαν άμεση σχέση και επαφή με το πλήθος, ενώ ταυτόχρονα μπορούσαν να προσεγγίσουν και τον αυτοκράτορα ή ανθρώπους με αξιώματα. Αυτή τη δυνατότητα, να επικοινωνούν με όλα τα κοινωνικά στρώματα, την έδινε το κύρος και ο εσωτερικός τους κόσμος: η πνευματική τους καλλιέργεια. Ανέλαβαν αυτοβούλως αυτή τη λειτουργία και θεωρούνταν κατάλληλοι, τόσο από το κοινό της πόλης, όσο και από τους ιθύνοντες.

Ταυτόχρονα, οι άνθρωποι αυτοί, που προσπαθούσαν να επαναφέρουν την ειρήνη, χαρακτηρίζονταν και από μια ακόμη ιδιότητα. Είχαν καταφέρει να ξεπεράσουν ή να παραμερίσουν τον δικό τους φόβο. Οι ίδιοι δεν

²⁰ Φιλόστρατος, *Βίος Απολλώνιου του Τυανέως* 1.15. Για μια ανάλυση στον βίο του Απολλώνιου βλ. John Elsner, *Travel and Allegory in the life of Apollonius of Tyana*, *Journal of Hellenic Studies*, 117 (1997), σ. 22- 37.

μοιάζει πουθενά να αγωνιούν για τη δική τους ζωή, αν και φαίνεται να γνώριζαν πως θα μπορούσαν να τιμωρηθούν αν τελικά το αποφάσιζε ο αυτοκράτορας, όπως ολόκληρη η πόλη. Δεν πτοήθηκαν από την ενδεχόμενη τιμωρία, αλλά λόγω της εσωτερικής τους καλλιέργειας, θεώρησαν πνευματικό και ηθικό καθήκον να κάνουν κάθε προσπάθεια για τη σωτηρία των Αντιοχέων, χωρίς να συλλογιστούν αν και οι ίδιοι βρίσκονταν σε επισφαλή θέση.

Τελικά, φαίνεται πως μια σειρά διαμεσολαβητικών ενεργειών εξισορρόπησαν την κρίση και έσωσαν την Αντιόχεια. Αυτές οι ενέργειες πραγματοποιήθηκαν από ανθρώπους που είχαν κυρίως να παρουσιάσουν την δική τους πνευματική υπόσταση και θέση και μέσα από αυτή στήριξαν τα επιχειρήματά τους, τα οποία βέβαια θα ήταν γνωστά στον Θεοδόσιο. Η δική τους παρουσία ήταν κυρίως που οδήγησε στην επιεική αντιμετώπιση και την αίσια, ως έναν βαθμό, έκβαση της υπόθεσης.